

Informacinių gebėjimų ugdymas

Tatjana Balvočienė, Antanas Balvočius
tatjana@pamarys.lt informat@pamarys.lt

Švietimo ir mokslo ministras 2001 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 1694 patvirtino Pedagogų kompiuterinio raštingumo standartą [1]. Jame pateikiami minimalūs pedagogų informacinių technologijų taikymo žinių ir gebėjimų reikalavimai. Ypatingas dėmesys skiriamas informacinių gebėjimų (informacinių problemų sprendimo) ugdymo taikant informacijos technologijas klausimams. Visame pasaulyje moksleivių informaciniai gebėjimai ugdomi taikant vieną ar kitą modelį. Lietuvos mokytojams yra prieinama nuostabi J. E. Hering knyga [2]. Joje autorius gan išsamiai aprašo keletą informacinių gebėjimų ugdymo modelių, tarp kurių minimas M. B. Eizenbergo ir R. E. Berkovičo *Didysis šešių įgūdžių modelis (Didysis šešetas)*, parodytas paveiksle.

- 1 Užduoties apibrėžimas
- 2 Informacijos paieškos strategija
- 3 Informacijos šaltinių suradimas
- 4 Informacijos vertinimas ir išskyrimas
- 5 Informacijos sintezė (pertvarkymas)
- 6 Vertinimas

1 pav. Didysis šešių įgūdžių modelis

Šis modelis dažnai traktuojamas kaip sistemingas problemos sprendimo būdas. Internete ir užsienio literatūroje jis žinomas BIG6 arba

BIG SIX vardu [3]. Šį modelį 1987 m. sukūrė įžymūs Jungtinių Amerikos valstijų edukologai M. B. Eizenbergas ir R. E. Berkovičas.

Kiekvieną paveiksle pateiktą didžiųjų įgūdžių panagrinėsime detaliau.

Pirmas etapas – užduoties apibrėžimas. Čia svarbiausia suvokti užduotį, temą, problemą, susieti ją su ankstesniu patyrimu, detalizuoti klausimą ar problemą, užrašyti klausimus, susijusius su nagrinėjama tema, nustatyti, kokios informacijos dar reikia, nuspręsti ką veikti su rasta informacija.

Antras etapas – informacijos paieškos strategija. Šiame etape atsižvelgiant į laiko resursus, užduoties ar informacinės problemos pobūdį reikia „peržiūrėti“ visus šaltinius, kuriuose galime rasti informacijos sprendžiamos problemos ar nagrinėjamos temos motyvais. Jei informacijos šaltinių labai daug, būtina atrinkti pačius tinkamiausius, kuriais galima tobulai pasinaudoti, nustatyti prioritetinius šaltinius.

Trečias etapas – informacijos šaltinių radimas. Reikia rasti spaudinius, vaizdo/garso ir kompiuterinius šaltinius. Naudojantis katalogais ir kitomis bibliografinėmis priemonėmis, susieškoti informacijos, esančios ne bibliotekoje. Pasitelkus kompiuterines duomenų bazines, tarpbibliotekinius mainus, pasinaudoti visuomeninėmis informacijos institucijomis (pvz.: viešosiomis bibliotekomis, valstybinėmis įstaigomis). Papildomiems šaltiniams galima imti interviu, daryti tyrimus, užklausti konsultuotis su bibliotekos specialistais ir darbų vadovais. Naudojant vidines informacijos organizavimo priemones (pvz., rodykles,

turinį, nuorodas) ir elektroninę paieškos strategiją (pvz., reikšminius žodžius), mokėti prieiti prie šaltiniuose esančios specifinės informacijos.

Ketvirtasis etapas — informacijos vertinimas ir išskyrimas. Šiame etape peržvelgiama, perskaitoma rasta informacija. Stengiamasi suvokti pagrindinę mintį, įvertinti konkrečios knygos, straipsnio, skyriaus naudą ir svarbą; sprendžiama, ar verta skaityti ir kaip skaityti. Tikslas — rasti tam tikros specifinės informacijos. Ieškoma konkrečių reikšminių žodžių ar simbolių. Atkreipiamas dėmesys į knygos ar kito dokumento anotaciją. Būtina nepamiršti, kad informacijoje gali būti klaidų arba nukrypimų nuo tiesos. Reikia nagrinėjamus šaltinius konspektuoti.

Penktasis etapas — informacijos sintezė (pertvarkymas). Iš konspektų pagal reikšminius žodžius atrenkama reikalinga užduočiai atlikti informacija, jos pagrindu kuriami informacijos blokai, kurių kiekvienas, jungiant į vieną visumą, kritiškai įvertinamas. Naudokitės informacija, kuri išplečia centrinę temą, susiekite surinktą informaciją su savo idėjomis, ankstesnėmis žiniomis ir praktiniais įgūdžiais, analizuokite, interpretuokite, sisteminkite, vertinkite, pertvarkykite, pergrupuokite atsižvelgdami į užduoties reikalavimus. Darbą baikite naudodami tinkamą informacinės problemos sprendimo formą ir būdą, pabaigoje nurodykite literatūros šaltinius, kuriais rėmėtės, citavote.

Šeštasis etapas — vertinimas. Nustatykite, ar gerai galutinis produktas išsprendė informacinę problemą. Nustatykite, ar padaryti žingsniai siekiant trokštamo rezultato buvo tinkami ir efektyvūs, ar atliktas darbas tenkina darbo pradžioje apibrėžtus reikalavimus.

Tūkstančiai pasaulio mokyklų, universitetų taiko *Didžiojo šešeto* modelį informaciniams gebėjimams ugdyti. Šis modelis taikomas visur, kur reikia naudotis informacija sprendžiant informacijos problemas, mokantis. Drąsiai galima teigti, kad *Didysis šešetas* yra populiariausias informacinių gebėjimų ir informacinių problemų sprendimo modelis mūsų šalyje (pvz., Mokyklų tobulinimo centro programa

Informacija → *mokykla* ← *ugdymas* [6] pagrįsta šiuo modeliu) ir pasaulyje [3]. *Didžiojo šešeto* metodas yra pelnęs įvairių informacinių technologijų parodų ir mugių apdovanojimus. Šis modelis sėkmingai naudojamas įvairiuose seminaruose, kur studijuojamas informacinių gebėjimų ugdymas, informacinių problemų sprendimas, informacijos technologijų taikymas ugdymo procese, mokymo ir mokymosi strategijos, naujas mokytojo vaidmuo informacijos amžiaus mokykloje, projektų metodas ir kt.

Didžiojo šešeto svetainėje [3] lankytojams suteikta galimybė pareikšti nuomonę apie šį modelį. Atsakymų į klausimą „Kodėl ugdydami informacinio raštingumo gebėjimus naudojate *Didžiojo šešeto* modeliu“ pasiskirstymas pateiktas 1 lentelėje.

Informacinių problemų sprendimo modeliai tampa modernių bibliotekų veiklos pagrindu. Lietuvos mokyklų bibliotekų koncepcijoje parašyta [4]:

Šiuolaikinis žmogus, tapdamas informacinės visuomenės piliečiu, pirmiausia turi išmokti susirasti jam reikalingą informaciją, ją atsirinkti, analizuoti, vertinti ir šios informacijos pagrindu kurti žinias, reikalingas nuolatiniam mokymuisi. ... Labai svarbiais veiksniais tampa informacijos šaltinių kaupimas ir saugojimas įvairiose laikmenose, jų sklaidymas ir naudojimas. Šios užduoties — ugdyti informacinius gebėjimus — turi imtis šiuolaikinė mokykla, į kintantį ugdymo procesą įtraukdama pagrindinį mokyklos informacijos šaltinį — biblioteką.

Labai gražų pavyzdį parodė Klaipėdos miesto viešoji biblioteka, įsteigdama informacinių gebėjimų ugdymo centrą. Šis centras turi savo svetainę internete (2 pav.), kurioje pateikiama puiki metodinė priemonė [5], skirta įvairaus amžiaus moksleivių grupėms.

Pabaigoje reikia pastebėti, kad visi informacinių gebėjimų ugdymo modeliai turi daugiau panašumų negu skirtumų. Esminis dalykas yra tai, kad kiekvienas modelis traktuojamas kaip procesas, o atskiri gebėjimai yra nagrinėjami atsižvelgiant į visumą, verčia mąstyti ir naudotis informacija.

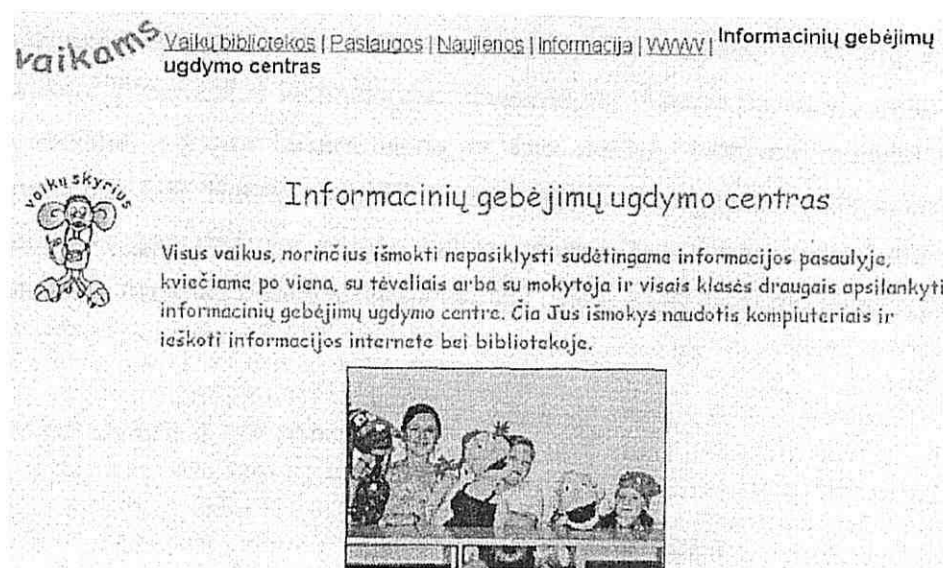
Šių metų birželio mėnesį Švietimo ir mokslo ministerijos Informacinių technologijų centras šimtui Lietuvos mokytojų suorganizavo kursas

ir mokymąsi nuotoliniu būdu apie informacinių technologijų taikymą ugdyme pagal pedagogų kompiuterinio raštingumo standartą. Šio mo-

kymo branduolys buvo informacinių gebėjimų ugdymo ir informacinių problemų sprendimo aspektai. Mokymas ir mokymasis bus tęsiami.

1 lentelė. Didžiojo šešto modelio taikymo ugdymo procese sėkmės priežastys (2002 m. liepos 6 d.)

Priežastys	Balsavusių procentas
Yra daug ir geros informacijos apie modelį	6,5
Lengva modelį taikyti informacinių gebėjimų ugdymui ir informacinių problemų sprendimui	14,5
Lengva išmokyti naudotis modeliu	4,8
Yra lengva integruoti modelį į bet kurio dalyko mokymą	11,3
Yra visuotinai pripažintas informacinių gebėjimų ir informacinių problemų sprendimo modelis	4,8
Visos aukščiau išvardytos priežastys	58,1

2 pav. Klaipėdos miesto savivaldybės Informacinių gebėjimų ugdymo centro svetainė

1. Pedagogų kompiuterinio raštingumo standartas, 2002 07 03, http://www.ipc.lt/21z/apie/skelbiami_dok/ped_standartas0612.doc.
2. J. E. Herring, *Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje*, Garnelis, Vilnius, 1998.
3. Didžiojo šešto svetainė, <http://www.big6.com>, 2002 07 03.
4. Lietuvos mokyklų bibliotekų svetainė, <http://195.22.164.130/biblioteka/>, 2002 07 03.
5. Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Informacinių gebėjimų ugdymo centras, <http://www.biblioteka.lt/vaikai/inf.ig.html>, 2002 07 03.
6. Mokyklų tobulinimo centro programos, <http://www.mtc.lt/programos.htm>, 2002 07 03.